

УДК 579:378.147

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “ЛАБОРАТОРНА ДІАГНОСТИКА” (БАКАЛАВР) ПРИ ВИВЧЕННІ МІКРОБІОЛОГІЇ, ВІРУСОЛОГІЇ, ІМУНОЛОГІЇ В ЗАПОРІЗЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

О. Г. Куш, О. В. Морозова

Запорізький державний медичний університет

ANALYSIS OF RESULTS OF INTRODUCTION OF CREDIT-MODULAR SYSTEM OF TRAINING SPECIALISTS IN THE SPECIALTY “LABORATORY DIAGNOSIS” (BACHELOR) IN THE STUDY OF MICROBIOLOGY, VIROLOGY, IMMUNOLOGY IN ZAPORIZHZHIA STATE MEDICAL UNIVERSITY

О. Н. Kushch, O. V. Morozova

Zaporizhzhia State Medical University

Проведено аналіз впровадження кредитно-модульної системи навчання для фахівців з “Лабораторної діагностики” на кафедрі мікробіології, вірусології, імунології ЗДМУ. Подібна організація заняття передбачає різноманітні варіанти навчальної діяльності студентів, дозволяє виключити елементи суб’єктивізму при оцінюванні знань, уніфікує викладання матеріалу. Зростання об’єму самостійної роботи студента дозволяє студентові розкрити максимально творчий потенціал, що є могутнім стимулом для навчання. Створилася ситуація творчого, пізнавального засвоєння знань, що тісним чином пов’язано з вихованням студентів. Широке впровадження в процесі навчання сучасних інформаційних технологій, дистанційних форм навчання сприяє найбільш продуктивному засвоєванню знань, дозволяє розвивати розумові і творчі здібності студентів.

The analysis of the introduction of credit-modular system of training specialists “Laboratory diagnosis” at the Department of Microbiology, Virology, Immunology of ZSMU. This organization provides a variety of employment options for learning activities students will exclude elements of subjectivity in the assessment of knowledge, unifies teaching. Growth of the individual student’s work allows students to uncover the most creative potential, which is a powerful stimulus for learning. Created a situation of creative, cognitive learning, which is closely connected with the education of students. Wide application in learning modern information technology, distance learning contributes most productive assimilation of knowledge allows us to develop intellectual and creative abilities of students.

Вступ. Беручи до уваги реформування медичної галузі в Україні, згідно з європейськими стандартами, відповідно значно зросли вимоги до медичної освіти зі спеціальності “Лабораторна діагностика” [1, 8].

Якість освіти для фахівців з “Лабораторної діагностики” розглядається здебільшого як сукупність якості освітнього середовища, якості реалізації освітнього процесу та якості результатів освітнього процесу [2, 3, 7].

Проведено аналіз викладання предмета мікробіології, вірусології, імунології для студентів зі спеціальності “Лабораторна діагностика” згідно з новітніми методологічними технологіями.

Основна частина. Набутий досвід застосування кредитно-модульної системи навчання для студентів медичного факультету зі спеціальності “Лабораторна діагностика” показує, що використання модуль-

ного підходу до організації навчального процесу сприяє його інтенсифікації, систематизації засвоєння студентами навчального матеріалу, посиленню мотивації та відповідальності студентів за результати навчальної діяльності, забезпеченню відповідних умов для вивчення програмного матеріалу та підготовки до контролю знань.

З 2010–2011 навчального року кафедра мікробіології, вірусології, імунології ЗДМУ перейшла на кредитно-модульну організацію навчального процесу для фахівців із спеціальності “Лабораторна діагностика”, що обумовило необхідність проведення ряду організаційних і методичних заходів на кафедрах.

Дисципліна “Мікробіологія, вірусологія, імунологія” структурована на модулі та визначена їх кількість і об’єм. Розроблено типову робочу програму, яка відповідає кінцевій меті вивчення дисципліни. Для кожного заняття висвітлена загальна і конкретна

© О. Г. Куш, О. В. Морозова

мета навчання, створені методичні вказівки для студентів, встановлені форми контролю знань студентів на кожному занятті, перелік теоретичних питань і практичних навичок для поточного і підсумкового модульного контролю. Викладання предмета з мікробіології, вірусології, імунології націлено на здобуття студентами знань з біологічних властивостей збудників інфекційних захворювань, факторів патогенезу, проведення лабораторної діагностики, закономірностей формування імунітету і запобігання інфекційним захворюванням. Отримані знання та навички допомагають формуванню у студентів клінічного мислення – вміння використовувати здобуті знання при проведенні клінічних лабораторних досліджень.

Викладання мікробіології, вірусології, імунології у Запорізькому державному медичному університеті для лаборантів-діагностів відтворює зміст дисципліни, що вивчається з новітніх позицій сучасної охорони здоров'я, постійно оновлюється сучасними досягненнями мікробіологічної, вірусологічної, імунологічної теорії та практики і спрямовано на досягнення кінцевої мети: 1) розширення кругозору студентів і поглиблення загальнобіологічного мислення; 2) формування системних знань про мікроорганізми і віруси, що розповсюджені у природі; 3) розуміння ролі мікроорганізмів в розвитку інфекційного процесу та імунної відповіді; 4) вміння використовувати лабораторні методи дослідження інфекційних захворювань; 5) оволодіння навичками раціонально застосовувати медичні біологічні препарати (антибіотики, фаги, вакцини, лікувально-профілактичні сироватки) і формування висновків про вірогідні ускладнення при їх застосуванні; 6) вміння використовувати мікроскопічний, бактеріологічний, генетичний, біологічний і серологічний методи дослідження.

Мікробіологія, вірусологія, імунологія – наукова дисципліна, яка має велике прикладне значення у виробничій практиці лаборанта-діагноста: організація роботи клінічної діагностичної лабораторії, постановка класичних і сучасних лабораторних бактеріологічних і вірусологічних, біохімічних діагностичних методів; оцінка імунного статусу пацієнта та ін. [8].

У чому ж відбулися рушійні зміни у вимогах до теоретичного і професійного рівня підготовки фахівців зі спеціальності “Лабораторна діагностика”, як творчих особистостей, згідно з вимогами Європейської кредитно-модульної системи (ECTS)? [9]. Перехід на кредитно-модульну систему посприяв тому, що методика викладання предмета у Запорізькому державному медичному університеті набула систематизованого і спрямованого на мотивацію суб'єкта навчання.

Кредитно-модульна система організації навчального процесу, як нова форма організації процесу підго-

товки спеціалістів, посприяла позбавленню недоліків у процесі навчання і висвітлила переваги і достоїнства в процесі навчання.

Сучасне викладання мікробіології, вірусології, імунології, спираючись на потреби у створенні сучасних технологій, сприяє розвитку особистості кожного студента та його творчої активності. Сучасний студент мотивовано намагається отримати нові, позитивні результати своєї роботи. Активна, творча діяльність студента сформувалася від переосмислення ним своєї діяльності, що привело до змін його відношення до навчання.

Згідно з оцінюванням знань студентів за кредитно-модульною системою, завдяки застосуванню педагогічних технологій викладачами кафедри, навчання стало більш цільовим, цільним, здатним стимулювати внутрішню активність студентів для засвоєння значної кількості інформації згідно з їх інтересами і здібностями, перевагами і можливостями.

У зв'язку з швидкісним розвитком медицини, роботою і впровадженням у роботу клінічних лабораторій новітніх технологій у сучасних умовах виникли високі вимоги до якості підготовки фахівців з “Лабораторної діагностики”. Рушійним стимулом оновлення медичної освіти стала зростаюча конкуренція серед спеціалістів у своїй галузі. Модернізація навчання привела до формування генерації конкурентоспроможних фахівців з “Лабораторної діагностики” [6, 8].

Перехід на модульне навчання дозволив студентам самостійно працювати з індивідуальною навчальною програмою, яка включатиме в себе цільовий план дій (план лекцій, практичних занять, самостійної роботи, теми реферативних робіт), банк інформації (банк тестів різних рівнів складності та ситуаційних задач) та методичні посібники. Відбувається неперервне вивчення навчального матеріалу, підготовка до кожного поточного заняття, посилюються та поглиблюються якості засвоєння навчального матеріалу.

Навчальний та контролюючий процеси набули ролі ігри. За сценарієм викладача студенти інтерпретують різні результати лабораторних методів дослідження.

При кредитно-модульній системі навчання відводиться значущий відсоток годин навчання на самостійну роботу студентів (при необхідності можливо отримувати консультативну допомогу у викладачів), що, у свою чергу, привело до зростання самостійності, творчої ініціативи і активності майбутніх лаборантів-діагностів. Для самостійної роботи студентів створені банки електронних версій атласів, слайдів, схем діагностик. Наявність електронних навчальних дидактичних матеріалів дозволяє формувати практичні

навички за умов багаторазового повторення, що забезпечує довготривале закріплення знань. У процесі розробки кафедри знаходяться банки цифрових зображень результатів різноманітних методів лабораторної діагностики [5].

Для оптимізації самостійної підготовки студентів до підсумкових занять вдосконалено систему контролю знань за допомогою комп'ютера: розроблено та втілено в практику банк комп'ютерних варіантів з модульного тестового контролю.

Для успішного самостійного засвоєння навчального матеріалу майбутніми фахівцями зі спеціальності “Лабораторна діагностика” педагогами кафедри підібрано необхідну літературу (електронні інформаційні матеріали, підручники, посібники, практикуми, збірники, довідники). Викладачі продовжують розробляти методичні посібники, вказівки до кожної теми з чітким формулюванням мети, завдання, засобів матеріально-технічного оснащення, списку літератури. Приділяється увага новим, мало вивченим темам, наприклад про нанобактерії, хворобу Маргелона тощо.

Кредитно-модульна система також посприяла підвищенню активності викладачів, впливаючи на удосконалення педагогічної майстерності. Педагогічні засоби, що використовують лише мову, стали не актуальними. На сьогодні педагоги кафедри використовують нові схеми, моделі, які пов'язані із зоровим аналізатором, образами (комп'ютерні програми, відеофільми, натуралістичні демонстраційні матеріали – за допомогою “наочно-комп'ютерних підходів”).

Лекційне викладання, як і раніш, залишається не другорядним, а важливим напрямком вузівської педагогіки [4]. Мета лекції – дати мотивацію теми, викликати до неї інтерес. Надмета лекції – викликати думки, що виходять за межі її змісту, що має філо-

софське, моральне, естетичне значення. Викладачі підкреслюють, що в наш час важливими є питання соціальних, ментальних проблем профілактики багатьох інфекційних захворювань. До лекцій включаються результати сучасних наукових досліджень. На лекціях студентів зобов'язують мислити. Лектор ставить питання перед студентами, проблемні ситуації і разом з аудиторією шукає на них відповідь.

На думку викладачів кафедри мікробіології, вірусології, імунології, з введенням Болонської системи зріс творчий підхід кожного студента, що навчається зі спеціальності “Лабораторна діагностика”, до освіти. Самостійне виконання окремих завдань з дисциплін – мікробіологія, імунологія, вірусологія дає можливість розкриття творчого потенціалу студента, що є могутнім стимулом для навчання.

Однією з умов розширення частини самостійної роботи студента особлива увага приділяється студентській науковій роботі, яка допомагає виявити наукові схильності та потенціал обдарованих студентів, в цілому об'єктивно і достовірно оцінити його знання з предметів і рекомендувати до участі в студентській олімпіаді, в науково-дослідній роботі кафедр.

Висновки: 1. Сучасна методологія навчання, згідно з Болонським процесом, забезпечила високу якість підготовки фахівців зі спеціальності “Лабораторна діагностика” на кафедрі мікробіології, вірусології, імунології Запорізького державного медичного університету.

2. Навчальний процес, згідно з кредитно-модульною системою навчання, дозволяє підготувати висококваліфікованих спеціалістів з “Лабораторної діагностики”, які володіють сучасними методами клінічних досліджень, які вмітимуть інтерпретувати отримані дані лабораторних аналізів і ставити попередній клінічний аналіз.

Література

1. Актуальные вопросы преподавания микробиологии на современном этапе / Т. С. Подгрушная, О. Е. Хохлова, О. В. Перьянова, И. Н. Протасова // Современные аспекты реализации ФГОС и ФГТ. Вузовская педагогика: материалы конференции. – Красноярск, 2011. – С. 173–175.
2. Болонський процес у фактах і документах / [М. Ф. Степко та ін.]. – Київ-Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2003. – 52 с.
3. Булах І. Є. Система управління якістю медичної освіти в Україні / І. Є. Булах, О. П. Волосовець, Ю. В. Вороненко. – Київ: АРТ-ПРЕС, 2003. – 212 с.
4. Бухарин О. В. Лекционное преподавание медицинской микробиологии / О. В. Бухарин, Б. Я. Усвятцов // Журнал микробиологии. – 2009. – № 1. – С. 100–102.
5. Организация самостоятельной работы студентов по изучению микробиологии, вирусологии – шаг к интеграции в европейскую систему обучения / Н. В. Жадинский [и др.] // Університетська клініка. – 2007. – Т. 3, № 2. – С. 20–22.

6. Камышников В. С. Организация клинической лабораторной службы: метод. указания / В. С. Камышников, Н. Л. Сергейчик, Е. Т. Зубовская. – Минск, 2008. – 121 с.

7. Особливості викладання мікробіології в сучасних умовах / С. І. Климяк [та ін.] // Медична освіта. – 2008. – № 2. – С. 24–28.

8. Луцки Б. Д. Покращення підготовки спеціалістів лабораторної діагностики – вимога сучасності / Б. Д. Луцки, О. О. Ястремська // Лабораторна діагностика. – 2007. – № 3 (41). – С. 62–64.

9. European strategy and co-operation in education and training [Електронний ресурс] European Commission. – URL: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc28_en.htm (дата обращения: 06.01.2009).

Отримано 19.03.14